

Põhikooli eesti keele ja kirjanduse lõpueksam 2010

Võti

Ülesanne 1.1. Loe tekst läbi ja lahenda selle põhjal ülesanded. Tõmba õigele vastusele joon alla.

Iga õige vastus annab 1 või 2 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada kuni 18 punkti. Kui õpilane on ühes ülesandes tõmmanud joone alla mitmele lahendusvariandile, siis ta selle eest punkte ei saa.

1. Talumees tahtis endale krati valmistada, sest

- a) ta ei soovinud kuulda enda kohta kuulujutte ja laimu;
- b) kratt suutis teha aastase talutöö ühe päeva-ööga;
- c) ta oli laisk ja tahtis ruttu palju raha saada;
- d) ta tahtis vanapaganalt kulda saada.

Õige vastus 2 punkti.

2. Külarahvas sai kratist teada, sest

- a) majja oli kogunenud nii palju vara, et see hakkas juba uksest ja aknast välja voolama;
- b) talumees kiitles, et on tänu kratile teeninud ühe päeva ja ööga terve varanduse;
- c) kratt kandis liiga kiiresti ja ohtralt vara kokku, nii et peremees ei mahtunud koju;
- d) märkas talumehe kiiret rikastumist ning käis aia taga piilumas.

Õige vastus 2 punkti.

3. Külaelanikke on kujutatud

- a) uudishimulikena, töökatena, rahmeldajatena;
- b) uudishimulikena, kadedatena, kuulujuttude ja laimu levitajatena;
- c) uudishimulikena, ahnetena, laiskadena;
- d) töökatena, kuulujuttude ja laimu levitajatena.

Õige vastus 2 punkti.

4. Mehele tegi muret see, et

- a) kratile pole enam tööd anda;
- b) kratt käis mitu korda panka röövimas;
- c) vanapagan tuleb ta hinge järele, kui raha ei saa;
- d) krati peatamise eest tuleb vanapagan ta hinge nõudma.

Õige vastus 2 punkti.

5. Vanapaganaga sõlmitud leping on võimalik tühistada, kui

- a) panna kratt tegema midagi sellist, millega on raske hakkama saada;
- b) öelda vanapaganale, et kratt on surnud;
- c) panna kratt tegema midagi sellist, millega ta hakkama ei saa;
- d) panna kratt sööma oma suppi ja keerutama köiejuppi.

Õige vastus 2 punkti.

6. Krati valmistamiseks vajalikud esemed on

- a) kolm vana vihta, luuavars, kolm tilka verd;
- b) kolm kasutamata vihta, luud, süsi;
- c) kolm vana vihta, luuavars, hõõguv süsi;
- d) kolm luuarootsu, hõõguv süsi, kolm tilka verd.

Õige vastus 1 punkt.

7. „Talumees ja kratt“ ei ole rahvaluule, sest

- a) teose autor on teada;
- b) teoses puuduvad algriim ja mõttekordused;
- c) teos on lõppriimiline;
- d) salmid on lühikesed.

Õige vastus 2 punkti.

8. Loo moraal on kirjas järgmistes värsiridades:

- Nii pääses mees, kuid meie teame: sattuda võib lõksu, kui hoolikalt ei vali ratsarikkakssaamistnõksu.
- Kui nägi tema silm ka lõpuks muud kui kulla sära, siis märkas, et ei mahu enam oma koju ära!
- Kui kratt teeb tühjaks pangakeldrid, see ka pole nali, see sama on mis pangarööv – ja karistus on vali.
- Mis teha? Mees nüüd lonkis ringi, tuju sant ja niru – jah, aga mida muud kui enda kasuahnust kiru!

Õige vastus 2 punkti.

9. Selle teose puhul on tegemist

- ballaadiga;
- muinasjutuga;
- valmiga;
- jutuga.

Õige vastus 1 punkt.

10. Sõna *ratsarikkakssaamistnõks* tähendab

- rikkaks saamise lõksu;
- ratsutamise abil rikkaks saamise nippi;
- kiiresti rikkaks saamise nippi;
- ebaausalt rikastumise nõksu.

Õige vastus 2 punkti.

Ülesanne 1.2. Loe tekstid läbi ja lahenda nende põhjal ülesanded. Iga õige vastus annab 1 või 2 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada kuni 12 punkti.

Tööde parandamisel tuleb arvestada, et õpilaste vastustes võib olla võtmega võrreldes sõnastuslikke erinevusi.

Arvestada tuleb eelkõige vastuste sisulist õigsust.

- Vastuses peab õpilane välja tooma kaks põhjust, miks oli tavaks surnule kaasa panna katkisi või katki murtud relvi ja tööriistu. Ühe põhjusena peaks ta nimetama kaitset hauaröövlite eest, teise põhjusena seda, et terved ja kasutuskõlblikud relvad olid liiga kallid, et neid hauda kaasa panna. Kummagi õige põhjuse eest saab õpilane 1 punkti, kokku 2 punkti, sisult vale vastuse eest 0 punkti.
- Vastuses peab õpilane välja tooma põhjuse, miks leitud mõök oli tähelepanuväärne. Leitud mõõga tegi eriliseks see, et mõök oli väga hästi säilinud (see leiti tervena). Õige vastuse eest saab õpilane 1 punkti, sisult vale vastuse eest 0 punkti.
- Vastuses peab õpilane selgitama mustade arheoloogide mõistet. Mustadeks arheoloogideks nimetatakse aardejahtijaid/varandusekütte, kelle huvialaks on kultuuriloolise väärtusega leidude otsimine ja loata väljakaevamine. Õige vastuse eest saab õpilane 1 punkti, sisult vale vastuse eest 0 punkti.
- Vastuses peab õpilane välja tooma kaks nähtust, mis on mustade arheoloogide tegevust soodustanud. Ühe nähtusena peaks ta nimetama (1) inimeste sissetulekute kasvu, mis võimaldab endale vajaliku tehnika osta, teise nähtusena (2) vastava tehnoloogia odavnemist ja/või (3) kättesaadavust (interneti levikut). Kummagi õige nähtuse eest saab õpilane 1 punkti, kokku 2 punkti, sisult vale vastuse eest 0 punkti.
- Vastuses peab õpilane välja tooma kaks erinevat viisi, kuidas muinsuskaitstjad peaksid mustadesse arheoloogidesse suhtuma. Ühe viisina peaks ta nimetama, et neid peaks kutsuma muinsuskaitsega koostööle ja/või vastavalt teenetele tunnustama. Teiseks peaks kultuuriväärtuste lõhkujaid karistama seaduse täie rangusega. Kummagi õige viisi nimetamise eest saab õpilane 1 punkti, kokku 2 punkti, sisult vale vastuse eest 0 punkti.
- Vastuses peab õpilane välja tooma arheoloogide põhilise nõude, milleks on metallidetektorite keelustamine. Õige vastuse eest saab õpilane 1 punkti, sisult vale vastuse eest 0 punkti.
- Vastuses peab õpilane nimetama, et maa seest või maa pinnalt leitud kultuuriväärtusega esemete omanik on riik. Õige vastuse eest saab õpilane 1 punkti, sisult vale vastuse eest 0 punkti.

8. Vastuses peab õpilane nimetama kaks tegevust, mida peab kultuuriväärtusega eseme leidja ette võtma. Esiteks peab leidja säilitama leiukoha muutumatu kujul ja teiseks teavitama sellest muinsuskaitseametit (valla- või linnavalitsust). Kummagi õige tegevuse nimetamise eest saab õpilane 1 punkti, kokku 2 punkti, sisult vale vastuse eest 0 punkti.

Ülesanne 2.1. Kirjandi hindamisel ei arvestata, kas ja kuivõrd on õpilane kasutanud alustekste. Kirjandit hinnatakse hindamisjuhendi järgi. Vt hindamisjuhend 2010.

Ülesanne 2.2. Tõmba vale variant selgelt maha.

Iga õige vastus annab 0,5 punkti, vale vastus 0 punkti, kokku on võimalik ülesande eest saada kuni 10 punkti.

1. **Kirjutamata** seadused ütlevad, kuidas käituda lähedaste ja võõrastega.
2. Perekonna **materiaalne** olukord oli raske: tuli oodata, millal isale **avanssi** makstakse.
3. Näitering ootab **ärksa** vaimuga noori, kellele **tõrges** draamatekst **hõlpsasti** meelde jääb.
4. Poiss hiilis **vargsi** üle raudtee, teda ei sundinud peatuma isegi **möödakäija** hüüe.
5. Naine balansseeris **kõiel baleriinile** omase **graatsilisusega**, pannes pealtvaatajad **ahhetama**.
6. **Sekretär** kummardas **monarhi** ees.
7. Poes ahvatlesid **ostjaid** värsked **apelsinid** ja **mandariinid**.
8. **Režissöör** luges **brošüüri** tagakaanelt, et tegu on järjekordse **õpilasalmanahhiga**.

Ülesanne 2.3. Pane puuduvad kirjavahemärgid.

Iga õigesti kirjavahemärgistatud lause annab 1 punkti, kui lausesse jääb 1 viga, siis 0,5 punkti. Kui lausesse jääb 2 või rohkem viga, siis 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada kuni 8 punkti.

1. Auto keeras Privet Drive'i lõpus paremale, selle aknad löid oranži loojuva päikese kiirtes korraks hõõguma, onu Vernon lisas gaasi ning siis oligi auto kadunud.
2. Harry jooksis akna juurde just parajal ajal, et näha, kuidas Dursleyde auto sissesõiduteelt välja keeras ja tänavat mööda minema sõitis.
3. Jõudnud alla, paigutas Harry trepialamile kogu kaasasoleva kraami: puuri, luua ja seljakoti.
4. Kunagi ammu, kui ta oli jäetud üksi ja Dursleyd olid läinud välja lõbutsema, olid üksindusetunnid kujutanud endast haruldast lõbu.
5. „Kas sa ei taha sellele majale viimast pilku heita?“ küsis ta Hedwigilt, kes mossitas ikka veel.
6. Harry vaatas ritta laotud kingi ja vihmavarje ning talle meenus, kuidas ta ärkas igal hommikul, vaadates trepialust, mida tihtipeale kaunistas paar ämblikku.
7. Kui Harry oli tagaukse lahti tõmmanud, sööstis ta teiste sekka, haaras Hermione oma embusse, võttis vastu tervitusi Ronilt ja Hagridilt.
8. Hagrid küsis: „Kas kõik on kombes, Harry?“

Ülesanne 2.4. Asenda sulgudes olev võõrsõna õige omasõnaga. Sõnad vali ülesande lõpus pakutud variantide hulgast, ära mõtle neid ise välja. Ole tähelepanelik, ära tee sõnade ümberkirjutamisel õigekirjavigu.

Iga õige lahendus annab 0,5 punkti, vale või õigekirjalt vigane lahendus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada kuni 6 punkti.

1. Paljud (**abituriendid**) keskkoolilõpetajad on noorematele eeskujuks.
2. Klient nõudis arhitektilt maja (**detailseid**) üksikasjalikke plaane.
3. Poleks uskunud, et uus gripiravim nii (**efektiivselt**) tõhusalt mõjub.
4. Keskkonnateadlaste hinnangul on kliimasoojenemine (**globaalne**) kogu Maad hõlmav probleem.
5. Näitleja esitas oma osa (**monotoonselt**) ühetooniliselt.
6. Etlejad, kuhu teie (**emotsioonid**) tundmused jäävad!
7. Kas kunsti hinnates saab (**objektiivseks**) erapooletuks jääda?

8. Juhan Viiding kasutas luuletajana (**pseudonüümi**) varjunime Jüri Üdi.
9. Loodust saab hoida, kui vahetada maastur (**ökonomsema**) säästlikuma auto vastu.
10. Mehed istusid pika (**arhailise**) vanaaegse laua taga.
11. Kalle ja Malle (**diskuteerisid**) vahetasid mõtteid nähtud filmi üle.
12. Politseinik pöördus (**potentsiaalsete**) võimalike vabatahtlike poole.

Ülesanne 2.5. Paranda jämedalt trükitud sõnades väike algustäht suureks, kus vaja. Tõmba vale algustäht maha ja kirjuta selle kohale õige.

Iga õige lahendus annab 0,5 punkti, vale või vigane lahendus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada kuni 6 punkti.

2008. aasta näärikuu alguses avas Tallinnas **Pikk tänav** 73 külastajatele ukсед lastekirjanduse teabekeskuse uus maja. Ajalooline hoone **vanalinnas** on restaureeritud vastavalt **muinsuskaitse** nõuetele. Seal hakkavad laupäeviti Piret Pääri juhtimisel toimuma **muinasjutuhommikud**. Keskuse põhiline ülesanne on koguda ja säilitada **eesti** keeles ilmunud lastekirjandust ja lasteraamatute illustratsioone. Majas asub ka **Eesti** esimene lasteraamatumuuseum, mida töötajad nimetavad varakambriks ning kus lastekirjanduse uurijad saavad töötada.

1992. aastast korraldab keskus **Nukitsa konkurssi**, kus lapsed hindavad viimasel kahel aastal ilmunud lasteraamatuid. VIII konkursi võitjad olid Andrus Kivirähk ja Anni Mäger raamatuga **“Limpa ja mereröövlid”**. Harilikult antakse auhind kätte **rahvusvahelisel lasteraamatupäeval** ning tavaliselt kajastab seda ka „**Aktuaalne kaamera**“. Koostöös kirjastusega **Tänapäev** ja ajakirjaga **Hea Laps** korraldab keskus algupäraste lastejuttude võistlust.